

Г. О. Блеч, І. В. Гладченко, С. В. Трикоз, І.В. Сухіна, Н. А. Ярмола. За наук. ред. О.В. Чеботарьової. К., ІСПП імені Миколи Ярмаченка НАПН України, 2018. 123 с. 8. Групові форми роботи в системі психосоціальної допомоги дітям і сім'ям, що опинились у складних життєвих обставинах внаслідок військових дій (досвід упровадження) / [авт. кол. В. В. Байдик, Ю. С. Бондарук, Ю. П. Гопкало, Т.Б. Гніда, І. О. Корнієнко, Н. В. Лунченко, Ю. А. Луценко, Р. А. Мороз, І. І. Ткачук]; заг. ред. В. Г. Панка, І. І. Ткачук. Київ: Ніка-Центр, 2020. 122 с. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/723324/1/posibnyk-grupovi-formy.pdf>

9. Психолого-педагогічні засади технологій супроводу дітей з особливими освітніми потребами у процесі їх соціальної інтеграції: кол. монографія / авт. кол.: Т. В. Жук, Т. Д. Ілляшенко, Т. Д. Каменщук, А. Г. Обухівська, Г. В. Якимчук; наук. ред. А. Г. Обухівська, Т. Д. Ілляшенко. Київ: Ніка-Центр, 2020. 113 с.

УДК 159.923.2

Меднікова Г.І.

*кандидат психологічних наук, доцент, професор кафедри психології
Харківський національний педагогічний
університет імені Г.С. Сковороди*

Колісник М.

*аспірант кафедри психології та соціальної роботи
Західноукраїнський національний університет*

СТРУКТУРА ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ СТУДЕНТІВ ІЗ РІЗНОЮ ВИРАЖЕНІСТЮ ЕКЗИСТЕНЦІАЛЬНИХ ЖИТТЄВИХ СМИСЛІВ

Зміни у всіх сферах життя суспільства через початок військових дій на території України вимагають від представників всіх верств населення постійно адаптуватися до нових умов, що призводить до додаткових стресових перевантажень. Водночас у складних сучасних умовах люди схильні знаходити нові екзистенціальні смисли свого життя, фокусуватися на неминущих цінностях, що сприяє духовній трансформації, послабленню впливу на особистість негативних зовнішніх чинників [1].

Метою нашого дослідження стало визначення специфіки структури ціннісної сфери особистості студентів із різною вираженістю екзистенціальних життєвих смислів. Дослідження проводилося за допомогою «Методики вивчення ціннісних орієнтацій» М. Рокіча в адаптації Д.О. Леонтєва. При математико-статистичній обробці даних використано кореляційний аналіз за методом Пірсона.

У дослідженні брали участь 120 студентів ХНПУ імені Г. С. Сковороди. На етапі формування вибірки дослідження із використанням методики

В. Ю. Котлякова «Система життєвих смислів» було відібрано три групи студентів. Найбільш представленою серед студентів виявилась група, що характеризується нейтральністю екзистенціальних життєвих смислів. До неї увійшли 53,4 % досліджуваних. До другої за чисельністю групи увійшли студенти, в яких екзистенціальні смисли входять до категорій провідних життєвих смислів (25,8 %). Найменш чисельною виявилася група студентів, у яких екзистенціальні смисли входять до категорій життєвих смислів, що ігноруються (20, 8 %). Отже, студенти трьох досліджуваних груп відрізняються виразністю потреби надавати цінність самому процесу проживання життя, мати свободу вибору, переживати любов у всіх її проявах [2].

Аналіз структури ціннісних орієнтацій студентів здійснювався за такими показниками: кількість груп термінальних цінностей та їх змістовне наповнення; інструментальне забезпечення груп термінальних цінностей; наявність інструментальних цінностей, які одночасно виступають засобом реалізації термінальних цінностей однієї групи й перешкодою для реалізації цінностей іншої групи, що розглядається нами як показник конфліктного смислу; наявність інструментальних цінностей, які одночасно сприяють реалізації цінностей різних груп, тобто полівалентних цінностей.

Важливість аналізу протиріччя, які виникають між різними групами цінностей, обумовлена тим, що дані протиріччя можуть долатися через вирішення задачі на конфліктний смисл, дозволяючи особистості визначити пріоритетні життєві сфери самореалізації. При однаковій привабливості груп цінностей, що вступили у протиріччя, воно може бути подолано за рахунок зміни способу життя людини таким чином, щоб обидві групи цінностей могли реалізуватися, що призводить до актуалізації або розвитку необхідних для цього якостей особистості. Такі якості набувають полівалентності, виступаючи одночасно засобами реалізації різних груп цінностей.

За результатами кореляційного аналізу в структурі ціннісних орієнтацій студентів із різною вираженістю екзистенціальних життєвих смислів визначені групи термінальних цінностей, що містять в собі конкретні цінності, а також групи, зміст яких складають виключно абстрактні цінності. Усі групи цінностей виявилися інструментально забезпеченими за винятком однієї групи в структурі цінностей студентів зі схильністю до ігнорування екзистенціальних життєвих смислів. Дану групу термінальних цінностей утворюють цінності пізнання, продуктивного життя, краси природи й мистецтва.

Інструментальні цінності, що характеризуються конфліктним смислом, визначені за всіма групами студентів, але їх кількість найбільша за групами студентів, для яких екзистенціальні життєві смисли виявилися провідними і нейтральними. У ціннісних структурах студентів даних груп також визначені

полівалентні інструментальні цінності. У структурі цінностей студентів зі схильністю до ігнорування екзистенціальних життєвих смислів полівалентних інструментальних цінностей не визначено.

За результатами проведеного дослідження підтверджено наявність відмінностей структури ціннісної сфери особистості у студентів із різною вираженістю екзистенціальних життєвих смислів. Встановлено, що більш розвинутою та сформованою структурою відрізняється ціннісна сфера студентів, для яких екзистенціальні життєві смисли виявилися провідними і нейтральними. Саме за цими групами визначена найбільш розгалужена структура ціннісної сфери, найбільша кількість інструментальних цінностей, що характеризуються конфліктним смислом, полівалентні інструментальні цінності.

Найменш розгалуженою з точки зору зв'язків між цінностями виявилась структура ціннісної сфери студентів, схильних до ігнорування екзистенціальних життєвих смислів. За даною групою студентів визначена інструментально незабезпечена група термінальних цінностей. І саме за цією групою студентів не визначено полівалентних інструментальних цінностей, що, на нашу думку, може свідчити про брак послідовності в прояві особистісних якостей при реалізації значущих цінностей, що вказує на достатньо гостру проблему, пов'язану зі становленням автентичності як властивості особистості, яка проявляється в її сміливості бути собою, здатності довіряти самій собі, іншим людям, світу в цілому.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гаркавенко Н. Екзистенційно-психологічний аналіз духовності. *Молодий вчений*. 2019. № 5 (69). С. 62-65. URL: <https://doi.org/10.32839/2304-5809/2019-5-69-12>
2. Котляков В.Ю. Методика «Система жизненных смыслов». *Вестник КемГУ. Психология*. 2013. № 2 (542), Т. 1. С. 148-153.